

УДК 796.011.1

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.79.2.11>

Пішак О. В., Романів Л. В., Поліщук Н. М.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, СПОРТУ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ

У статті висвітлено сутність понять “здоров'я”, “фізичне виховання”, “професійно-прикладна фізична підготовка”, “фізкультурно-спортивна діяльність”. Виділено основні компоненти здоров'я: фізичний, психічний та соціальний. Визначено комплекс факторів, які впливають на здоров'я людини: спосіб життя, генетика, зовнішнє середовище, природно-кліматичні умови, охорона здоров'я. Наведено статистичні дані щодо захворюваності дітей (функціональні відхилення в діяльності різних систем організму – 50 %, функціональні відхилення серцево-судинної системи – 26,6 %, нервово-психічні розлади – 33 %, захворювання органів травлення – 7 %, захворювання ендокринної системи – 10,2 %) та студентської молоді (у 40 % є ознаки різних хронічних захворювань, в основному нервово-психічних, серцево-судинних, органів дихання, у 25 % спостерігається зниження гостроти зору; серед захворювань, що призводять до тимчасової втрати працездатності, на першому місці знаходяться ГРЗ і грип; від I до IV курсу число студентів із захворюваннями нервової системи зростає в 4–6 разів). Виокремлено, що основними причинами такої ситуації є недостатня рухова активність протягом усього терміну навчання в закладах освіти. Це у свою чергу зумовлено недосконалістю чинних державних програм з фізичної культури та низьким рівнем культури здорового способу життя всіх суб'єктів освіти. Зазначено мету та завдання фізичного виховання у ЗВО. Відмічено, що однією з важливих соціальних функцій фізичного виховання в процесі навчання студентів є функція, пов'язана із забезпеченням їхньої навчально-трудової активності і високої професійної працездатності після закінчення ЗВО. Виокремлено функції фізичного виховання та спорту. Зроблено акцент на тому, що фізична культура і спорт виховують у студентів природну потребу в організації здорового способу життя – одного з параметрів цілісного гармонійного буття людини. Сформовано завдання кафедри фізичної культури в аспекті розвитку масового студентського спорту. Розглянуто правила, яким повинні слідувати заняття студентів фізкультурно-оздоровчою та спортивною діяльністю. Визначено, що одним із пріоритетних напрямів у розвитку вищої освіти в галузі фізичної культури в контексті вдосконалення є гуманізація її змісту. Розроблено заходи щодо формування дієвої системи фізичного виховання, спорту та здоров'я студентської молоді.

Ключові слова: освіта, фізична культура, фізичне виховання, фізкультурно-спортивна діяльність, спорт, здоров'я.

Гуманістична парадигма сучасної вітчизняної освіти орієнтована на людину як найвищу цінність соціально-духовного буття і ставлення до неї як суб'єкту пізнання, спілкування, комунікації і творчості. У цьому плані сьогодні одним із першочергових завдань вітчизняної системи освіти є виховання громадянина і професіонала через детермінацію його ставлення до соціально-духовних цінностей.

Ідеї гуманізації українського суспільства знаходять своє відображення і в системі фізичної культури та спорту, що функціонує в загальноосвітній і вищій школі, фізичному вихованні дітей і учнівської молоді. Тому грамотне функціонування системи фізичного виховання натеper є не просто актуальним завданням у сучасних умовах розвитку освіти, а необхідністю, зумовленою тими обставинами, які ликує нам модернізація як освітнього процесу, так і громадських структур загалом. У результаті сучасна людина, часто перебуваючи в складних і динамічних соціальних умовах, втратила природний спосіб життя. Однак умови праці й життя пред'являють підвищені вимоги до випускників ЗВО, високий професіоналізм і творче довголіття яких можливо досягти тільки в разі гарного здоров'я.

Беззаперечним також є той факт, що фізичне виховання, фізична культура і спорт мають величезне значення для людей, впливають на зміцнення та вдосконалення їхнього здоров'я. Фізичні вправи, здійснюючи складний, надзвичайно сильний і багатоаспектний вплив на організм, сприяють удосконаленню його окремих функцій, є надійним чинником зміцнення здоров'я. Оскільки основна мета освіти сучасної молоді залишається, очевидно, тією самою – формування гармонійної розвиненої особистості, то слід визнати, що для її досягнення важливо виховання в молодій людині усвідомленого ставлення до формування власного здоров'я, розуміння його значення як загальнолюдської цінності.

У свою чергу трудова діяльність, а також успішність освоєння професії, плідність майбутньої професійної діяльності багато в чому залежать від рівня здоров'я. Так, принцип оздоровчої спрямованості фізичного виховання особливо важливий, якщо розглядати його щодо студентської молоді, яка в багатьох випадках, незважаючи на низькі показники здоров'я і фізичного розвитку, не прагне включити фізичну культуру в загальну культуру особистості. Варто також відзначити важливість розвитку студентського спорту, який служить стартовим майданчиком для спорту вищих досягнень. Адже збірні студентських команд є непоганим резервом для професійних команд з різних видів спорту. Таким чином, питання значущості та важливості фізичного виховання, спорту та здоров'я людини в національній системі освіти являються актуальними.

Проблемою вдосконалення фізкультурно-оздоровчої роботи в закладах вищої освіти і педагогічної підготовки спеціалістів займався О. І. Гордієнко. Переосмислення змісту фізкультурної освіти відображено в роботах Т. Ю. Круцевича. Проблема спортизації розкривається вченими Л.І. Лубишевою та Е. Б. Ольховською. Необхідність її вирішення підтверджена такими науковцями, як П. Ю. Приходько і С. М. Футорний.

У працях Ю. П. Ядвіги доведено доцільність використання засобів і методів фізичного виховання в підвищенні фізичного стану студентів. Обґрунтуванню технологій фізичного виховання і навчання засобам збереження здоров'я присвячені дослідження Г. В. Безверхні. Особливості виховання культури здоров'я дітей та молоді вивчає Ю. Д. Бойчук.

Однак з урахуванням негативної динаміки показників фізичного стану здоров'я та рухової активності учнівської молоді малодослідженими залишаються питання залучення студентства до активної фізкультурно-спортивної діяльності та напрями формування дієвої системи фізичного виховання, спорту та здоров'я в умовах вітчизняної освіти.

Метою статті є вивчення сучасних тенденцій фізичного виховання, спорту та здоров'я людини в національній системі освіти.

Методологічну основу дослідження склав гуманістичний підхід, який урахує індивідуальні особливості особистості (К. Роджерс). Для досягнення поставленої мети в дослідженні застосовувались: логічний метод; методи системного аналізу – для теоретичного огляду наукової літератури та виявлення зв'язків між фізкультурно-спортивною діяльністю та здоровим способом життя; синтез, завдяки якому вдалося з'єднати окремі частини об'єкта в єдине ціле.

Якість життєдіяльності людини залежить від стану здоров'я і масштабів використання її психофізичного потенціалу. В умовах переходу до переважно інтенсивного типу розвитку економіки здоров'я набуває роль невід'ємного чинника професійного зростання. Здоров'язбереження студентів у процесі професійної підготовки сьогодні стає актуальним соціально-педагогічним завданням. Одним із найважливіших параметрів національних проектів є зміна ставлення українців до власного здоров'я, засноване на усвідомленні індивідуальної відповідальності людини за своє фізичне та психічне здоров'я, соціальну та професійну життєдіяльність. У трактуванні Всесвітньої організації охорони здоров'я, здоров'я – це стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб або фізичних дефектів. У роботах учених [14, с. 87] виділяються три основних компоненти здоров'я (табл. 1).

Таблиця 1

Основні компоненти здоров'я

Компоненти здоров'я	Зміст
Фізичний	Стан організму, за якого інтегральні показники основних фізіологічних систем лежать у межах фізіологічної норми й адекватно змінюються під час взаємодії людини із середовищем існування.
Психічний	Характеризується адекватною для даного суспільства інтелектуальною, емоційною і свідомо-вольовою взаємодією із соціальним оточенням і наявністю резерву психічних можливостей, що дозволяють подолати стрес
Соціальний	Розглядається в аспекті адаптації людини до умов суспільного життя, яка забезпечує нормальні морально-етичні прояви особистості

Джерело: складено автором на основі (Холодов, Кузнецов, 2005)

Отже, здоров'я характеризується одночасним комплексним впливом соціальних, поведінкових, біологічних, геофізичних та інших факторів, з яких вирішальний вплив мають соціальні. Все перераховане може бути визначено чинниками ризику. Вчені Е. Б. Ольховская та С. П. Миронова наводять угруповання факторів ризику, які впливають на здоров'я людини (табл. 2).

Таблиця 2

Комплекс факторів, які впливають на здоров'я людини

Фактори, які впливають на здоров'я	Частка факторів, %	Група факторів ризику
Спосіб життя	49–53	Куріння; вживання алкоголю; незбалансоване харчування; шкідливі умови праці; стрес; гіподинамія
Генетика	18–22	Схильність до спадкових хвороб
Зовнішнє середовище, природно-кліматичні умови	17–20	Забруднення повітря, води, ґрунту; різка зміна атмосферних явищ; підвищені космічні, магнітні та інші випромінювання
Охорона здоров'я	8–10	Неефективність профілактичних заходів; низька якість медичної допомоги, несвоєчасне її надання

Джерело: складено автором на основі (Ольховська, 2016; Миронова, 2017)

За даними Міністерства охорони здоров'я України, майже 90 % дітей та учнів мають проблеми зі здоров'ям. Серед школярів спостерігаються: функціональні відхилення в діяльності різних систем організму (50 %), функціональні відхилення серцево-судинної системи (26,6 %), нервово-психічні розлади (33 %), захворювання органів травлення (17 %), захворювання ендокринної системи (10,2 %). Кількість випускників шкіл, які є практично здоровими, становить 10–15 % [5, с. 21].

В останні роки намітилася тенденція до зниження рівня фізичного розвитку і підвищення захворюваності студентів. У середньому в 40 % студентів є ознаки різних хронічних захворювань, в основному нервово-психічних, серцево-судинних, органів дихання, у 25 % спостерігається зниження гостроти зору. За даними комплексної оцінки стану здоров'я, тільки 30 % студентів визнані здоровими. Серед захворювань, що призводять до тимчасової втрати працездатності, на першому місці знаходяться ГРЗ і грип. За даними медичних досліджень, від I до IV курсу кількість студентів із захворюваннями нервової системи зростає в 4–6 разів [13, с. 28].

Основними причинами такої ситуації, на нашу думку, є недостатня рухова активність протягом усього терміну навчання в закладах освіти. Це у свою чергу зумовлено недосконалістю чинних державних програм з фізичної культури та низьким рівнем культури здорового способу життя всіх суб'єктів освіти. Тому, як видно з табл. 1, якщо здоров'я на 49–53 % залежить від способу життя людини, значить основним фактором формування і зміцнення здоров'я є здоровий спосіб життя. На жаль, спосіб життя студентської молоді не завжди можна назвати здоровим, швидше він характеризується наявністю негативних стереотипів поведінки і низькою руховою активністю, що на тлі високих інтелектуальних навантажень часто призводить до погіршення здоров'я молодого покоління.

У зв'язку з вищезазначеним у сучасних умовах розвитку суспільства перед вузами стоїть завдання підготовки висококваліфікованих, гармонійно розвинених та здорових фахівців. Провідна роль у формуванні моральних якостей майбутніх випускників вузу традиційно відводиться блоку гуманітарних і соціально-економічних дисциплін: філософії, психології, соціології, історії, психології, педагогіки та ін. Однак практика показує, що не менш важливий вплив на формування особистісних якостей випускника здійснюють дисципліни природничо-наукового циклу, до числа яких належить і фізична культура.

Фізична культура як навчальна дисципліна має складну будову і включає в себе вплив на фізіологічні системи організму тих, хто займається, на їхню нервово-емоційну і розумову сферу, вдосконалення фізичних і морально-вольових якостей, психологічної стійкості. Вона є процесом планомірного систематичного впливу на студента під відповідальним наглядом і керівництвом викладачів, покликаних дати майбутнім фахівцям знання, сформувати в них глибоке розуміння соціального значення фізичної культури і спорту в умовах виробничої діяльності та на цій основі сформувати фізичну культуру особистості.

Зміст курсу у ЗВО регламентується навчальною програмою, Основами законодавства України про фізичну культуру і спорт, вимогами Державного освітнього стандарту вищої професійної освіти, іншими нормативними документами, що містять науково обґрунтовані цілі та завдання, рекомендовані засоби фізичного виховання, комплекси рухових умінь і навичок, які підлягають засвоєнню, перелік конкретних норм і вимог.

Фізичне виховання – категорія суспільного життя, одна зі сфер соціальних відносин. Ідеї, цілі, завдання, зміст, організація, система управління процесом фізичного виховання носять історично зумовлений характер, розвиваючись на основі суспільних відносин.

Метою фізичного виховання студентів вищих закладів освіти є формування фізичної культури особистості й здатності спрямованого використання різноманітних засобів фізичної культури, спорту і туризму для збереження і зміцнення здоров'я, психофізичної підготовки і самопідготовки до майбутньої професійної діяльності. Для досягнення поставленої мети передбачається вирішення таких виховних, освітніх, розвиваючих і оздоровчих завдань [11, с. 46]:

- розуміння соціальної ролі фізичної культури в розвитку особистості і підготовки її до професійної діяльності;
- знання науково-біологічних основ фізичної культури і здорового способу життя;
- формування мотиваційно-ціннісного ставлення до фізичної культури, установки на здоровий стиль життя, фізичне самовдосконалення і самовиховання, потреби в регулярних заняттях фізичними вправами і спортом;
- оволодіння системою практичних умінь і навичок, що забезпечують збереження і зміцнення здоров'я, психічне благополуччя, розвиток і вдосконалення психофізичних здібностей, якостей і властивостей особистості, самовизначення у фізичній культурі;
- забезпечення загальної і професійно-прикладної фізичної підготовленості, що визначає психофізичну готовність студента до майбутньої професії;
- набуття досвіду творчого використання фізкультурно-спортивної діяльності для досягнення життєвих і професійних цілей.

Дослідники підкреслюють, що студентська молодь байдуже ставиться до змісту обов'язкових фізкультурних занять. Це є однією з причин загальної потреби в розробленні нових науково обґрунтованих шляхів удосконалення організації фізичного виховання у закладах вищої освіти [10, с. 120]. Тому однією з важливих соціальних функцій фізичного виховання в процесі навчання студентів є функція, пов'язана із забезпеченням їхньої навчально-трудової активності і високої професійної працездатності після закінчення ЗВО. Саме на це спрямована навчальна програма, що стала прогресивним кроком у формуванні всебічно і гармонійно розвиненої особистості випускника вузу з високим ступенем готовності до професійної діяльності. Результатом навчання має бути створення стійкої мотивації і потреби до здорового і продуктивного стилю життя, фізичного самовдосконалення, досягнення максимального рівня фізичної підготовленості [15, с. 20].

Таким чином, професійна спрямованість фізичного виховання – це використання засобів фізичної культури і спорту для підготовки до високопродуктивної праці за допомогою визначеного профілювання фізичного виховання з урахуванням особливостей вибраної професії, що сприяє забезпеченню високої працездатності фахівця.

Необхідно відзначити, що у фізкультурно-спортивній діяльності студента проявляються не тільки рухові вміння і навички, а й широке коло інших якостей. Наприклад, інтелектуальні якості, зокрема, пов'язані з так званім “оперативним мисленням”, розвитком комбінаторних здібностей, оперативної, зорової та слухової пам'яті, сенсомоторних реакцій, естетичних здібностей, моральних норм поведінки, навичок спілкування та ін.

Формування потреби студентів у фізичному самовдосконаленні в умовах навчання у вищому закладі освіти передбачає таке: сприяння соціальному та професійному становленню особистості майбутнього фахівця, єдність навчальних і позанавчальних форм занять фізичними вправами, раціональну організацію навчання, побуту і відпочинку. Фізичне вдосконалення необхідно розглядати як динамічний стан, що характеризує прагнення особистості до цілісного розвитку за допомогою вибраного виду спорту або фізкультурно-спортивної спрямованості.

Не менш важливо й те, що фізична культура і спорт виховують у студентів природну потребу в організації здорового способу життя – одного з параметрів цілісного гармонійного буття людини.

Нині розвитку студентського спорту в нашій країні приділяється особлива увага. Варто відзначити, що це зумовлено не тільки появою нових завдань фізичного виховання у вищій школі, спрямованих на просування спортивної культури, цінностей здорового способу життя в молодіжному середовищі, а й розглядом студентського спорту як важливої умови формування резерву для спорту вищих досягнень.

За реалізацію спортивно орієнтованого фізичного виховання відповідає кафедра фізичної культури. Вважаємо доцільною таку її організацію. Перший етап (відповідає 1-му курсу), погодившись із Л. І. Лубишевою, визначаємо як етап спортивної орієнтації. Основні завдання, які стоять перед викладачами кафедри фізичної культури в аспекті розвитку масового студентського спорту, це: по-перше, допомогти студенту визначитися з вибором виду спорту, яким далі він буде займатися на старших курсах; по-друге, сформувати мотивацію додаткових занять у спортивних секціях за рамками основного розкладу; по-третє, зорієнтувати першокурсника в системі фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів, які проводяться у ЗВО, і формах участі в них (у ролі учасника, судді, волонтера або активного вболівальника).

Наступний етап (відповідає 2-му і 3-му курсам) – етап спортивного вдосконалення, в рамках якого реалізуються різні види підготовки у вибраному виді спорту. Важливо відзначити, що змагальна діяльність є невід'ємною частиною даного процесу. Саме змагання допомагають молодій людині об'єктивно оцінити власні можливості, порівняти свої досягнення з досягненнями товаришів. Змагальна діяльність та її результати є потужним стимулюючим фактором подальшої роботи над собою, яка вимагає прояву таких якостей, як завзятість і наполегливість, уміння працювати над собою і досягати поставленої мети.

Ключове місце в розвитку студентського спорту відведено спортивному клубу ЗВО. Спортивний клуб забезпечує необхідний рівень якості, ефективності, доступності та привабливості додаткових занять з видів спорту для студентів (дане питання особливо актуальне для студентів старших курсів), а також займається організацією і проведенням спортивно-масових та фізкультурно-оздоровчих заходів. Спортивний клуб об'єднує студентів-спортсменів, формує збірні команди закладу, які надалі захищають його честь на змаганнях різного рангу. Досягнення команд і окремих спортсменів стають загальною гордістю, їх вшановують як героїв на святкових заходах, вони стають прикладом наслідування для тих, хто тільки став на шлях фізичного самовдосконалення.

На думку В. К. Бальсевича, заняття студентів фізкультурно-оздоровчою та спортивною діяльністю повинні слідувати основним правилам: під час вибору форм проведення занять і засобів фізичного виховання необхідно враховувати фізичний розвиток кожного, хто займається, рівень рухової готовності, особистісні інтереси й цілі кожного; неодмінно застосовувати в освітньому процесі інноваційні технології фізкультурно-спортивної підготовки; нововведення у фізкультурно-оздоровчій і спортивній діяльності спочатку слід здійснювати в експериментальних відділеннях [1, с. 22].

Таким чином, реалізація інновацій у рамках спортизації фізичного виховання створює таке середовище у ЗВО, в якому вже з 1-го курсу студент стає учасником спортивного руху, що сприяє формуванню позитивного ставлення до спорту і систематичних занять спортивною діяльністю.

У результаті гарний психофізичний розвиток особистості підвищує біологічні можливості життєдіяльності студента, дозволяє успішно протистояти екологічним умовам, що погіршуються, переносити високі навантаження та фізичні навантаження, ефективно функціонувати у звичайних і екстремальних умовах.

Тому сучасна тенденція гуманізації змісту фізкультурно-спортивної діяльності визначається процесами демократизації в Україні, гуманізацією системи освіти і соціальними потребами суспільства, орієнтованими на духовно-моральні цінності. Отже, сьогодні одним із пріоритетних напрямів у розвитку вищої освіти в галузі фізичної культури в контексті вдосконалення є гуманізація її змісту.

Висновки. Вищевикладене дозволяє зробити висновок, що формування дієвої системи фізичного виховання, спорту та здоров'я студентської молоді – проблема, яка вимагає комплексного (валеологічного, куль-

турологічного, інноваційного, особистісно-орієнтованого) підходу до її вирішення. Досягненню результату можуть сприяти чотири напрями:

1. Створення у закладах освіти інформаційно-пропагандистської системи підвищення рівня знань про негативний вплив факторів ризику на здоров'я, можливості його зниження.

2. “Навчання здоров'ю”. Це комплексна просвітницька, навчальна і виховна діяльність, спрямована на підвищення інформованості з питань здоров'я та її охорони, на формування навичок зміцнення здоров'я, створення мотивації для ведення здорового способу життя в студентському середовищі.

3. Прийняття конкретних заходів щодо зниження поширеності куріння і споживання тютюнових виробів, зниження споживання алкоголю, профілактика споживання наркотиків і наркотичних засобів.

4. Спонування студентської молоді до фізично активного способу життя, занять фізичною культурою, туризмом і спортом, підвищення доступності цих видів оздоровлення.

Формування дієвої системи фізичного виховання та спорту і мотиваційно-ціннісного відношення студентської молоді до здоров'я безпосередньо пов'язане з проведенням комплексу заходів:

- з активізації соціально-профілактичної роботи у ЗВО (акції, театралізовані вистави, інтернет-конференції, інформаційні кампанії, конкурси та ін.);

- організації масових фізкультурно-оздоровчих заходів (майстер-класів, флешмобів, турпоходів, днів здоров'я, спортивних конкурсів, спортивних змагань, велопробігів тощо);

- розроблення механізмів заохочення здорового способу життя;

- надання соціально-медичної допомоги студентам групи ризику;

- посилення боротьби зі шкідливими звичками.

Крім цього необхідно: встановлювати оптимальні графіки навчальних занять з достатнім часом для відпочинку, фізкультурних пауз, правильним харчуванням; виділяти час у навчальному плані на збільшення занять фізичною культурою, розширення спортивних секцій; здійснювати активну пропаганду і популяризацію здорового способу життя в засобах масової інформації, створення “моди” на здоров'я; подолати пасивне ставлення студентів до програм із поліпшення і корекції свого здоров'я з підвищенням індивідуальних мотивацій до збереження здоров'я; ознайомлювати з методами оздоровлення через посилення теоретичної складової частини навчальної дисципліни “Фізична культура”.

Перспективним напрямом подальших досліджень є вивчення досвіду зарубіжних країн у формуванні системи фізичного виховання, спорту та здоров'я студентської молоді.

Використана література:

1. Бальсевич В. К. Конверсия высоких технологий спортивной подготовки как актуальное направление совершенствования физического воспитания и спорта для всех. *Теория и практика физ. культуры*. 1993. № 4. С. 21–22.
2. Безверхня Г. В., Маевський М. І. Мотивація до занять фізичним вихованням студенток педагогічних спеціальностей. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2015. № 1. С. 10–15.
3. Бойчук Ю. Д. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження : колективна монографія. Харків : Вид. Рожко С. Г., 2017. 488 с.
4. Гордієнко О. І. Сучасний стан та перспективи розвитку фізичного виховання студентів ВНЗ. *Молодий вчений*. 2018. № 4.2 (56.2). С. 37–40.
5. Єлісеєва Д. С. Інноваційна технологія зміцнення здоров'я дітей старшого шкільного віку в процесі самостійних занять фізичним вихованням : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. та спорту : 24.00.02 “Фізична культура, фізичне виховання різних верств населення” ; Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту. Дніпро, 2016. 21 с.
6. Круцевич Т., Пангелова Н. Сучасні тенденції щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2016. № 3. С. 109–114.
7. Лубышева Л. И. Спортизация в общеобразовательной школе. Москва : НИЦ “Теория и практика физической культуры”, 2009. 168 с.
8. Миронова С. П. Управление процессом физического воспитания в вузе на основе педагогического мониторинга состояния физической подготовленности студентов. *Проблемы современного педагогического образования*. 2017. Вып. 54. Ч. 3. С. 113–119.
9. Ольховская Е. Б. Оптимизация психофизического здоровья студентов средствами физкультурно-спортивной деятельности. *Современные научные исследования и разработки*. 2016. № 6 (6). С. 409–411.
10. Приходько П. Ю. Сучасні тенденції в системі фізичного виховання здобувачів вищої освіти та їх вплив на стан здоров'я. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2018. Випуск 11 (105). С. 118–125.
11. Роль фізичного виховання та спорту у вищому закладі освіти в підтримці здоров'я та здорового способу життя в сучасних умовах. *Актуальні питання гуманітарних наук / І. Смолякова та ін.* 2020. Вип 31. Т. 4. С. 164–169.
12. Согоконь О. Формування здоров'язбережувальної компетентності студентів сучасного закладу освіти. *Збірник наукових праць*. 2019. Випуск 27. С. 115–120.
13. Футорний С. М. Теоретико-методичні основи інноваційних технологій формування здорового способу життя студентів в процесі фізичного виховання : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня доктора наук з фіз. вих. та спорту : 24.00.02 “Фізична культура, фізичне виховання різних верств населення” ; Національний університет фізичного виховання і спорту України. Київ, 2015. 43 с.
14. Холодов Ж. К., Кузнецов В. С. Практикум по теории и методике физического воспитания и спорта. 2-е изд. Москва : Издательский центр «Академия», 2005.
15. Ядвіга Ю. П. Фізичне виховання студентів вищого навчального закладу економічного профілю в період трансформації вищої освіти України в європейський простір : автореф. дис. ... канд. наук з фізичного виховання та спорту : 24.00.02. “Фізична культура, фізичне виховання різних верств населення”. Київ : Б.В., 2011. 20 с.

References:

1. Balsevich V.K. (1993). Conversion of high technologies of sports training as an actual direction of improvement of physical education and sports for all. [Conversion of high technologies of sports training as an actual direction of improving physical education and sports for everyone] *Teoriya i praktika fiz. kulturyi*, 4, P. 21-22 [in Russian].
2. Bezverkhnia H.V., Maievskiy M.I. (2015). Motyvatsiia do zaniat fizychnym vykhovanniam studentok pedahohichnykh spetsialnosti [Motivation for physical education classes for students of pedagogical specialties]. *Sportyvnyi visnyk Prydniprovia*, 1, P. 10-15 [in Ukrainian].
3. Boichuk Yu.D. (2017). *Zahalna teoriia zdorovia ta zdoroviazberezhennia* [General Theory of Health and Preservation]. Kharkiv: Ed. Rozhko S.G. 488 s. [in Ukrainian].
4. Hordiienko O.I. (2018). Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku fizychnoho vykhovannia studentiv VNZ [Current state and prospects of development of physical education of university students]. *Molodyi vchenyi*, 4.2 (56.2), P. 37-40 [in Ukrainian].
5. Ielisiieva D.S. (2016). Innovatsiina tekhnolohiia zmitsnennia zdorovia ditei starshoho shkilnoho viku v protsesi samostiinykh zaniat fizychnym vykhovanniam [Innovative technology for strengthening the health of high school children in the process of independent physical education]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. nauk z fiz. vykh. ta sportu. Spetsialnist – 24.00.02 “Fizychna kultura, fizychno vykhovannia riznykh verstv naselennia”. Dnipropetrovskiy derzhavnyi instytut fizychnoi kultury i sportu. Dnipro, 21 s. [in Ukrainian].
6. Krutsevych T., Panhelova N. (2016). Suchasni tendentsii shchodo orhanizatsii fizychnoho vykhovannia u vyshchyykh navchalnykh zakladakh [Current trends in the organization of physical education in higher education]. *Sportyvnyi visnyk Prydniprovia*, 3, P. 109-114 [in Ukrainian].
7. Lubyshcheva L.I. (2009). *Sportizatsiya v obsheobrazovatelnoy shkole* [Sports in general education school]. Moskva: NITs “Teoriya i pratika fizicheskoy kulturyi”, 168 s. [in Russian].
8. Mironova S.P. (2017). Upravlenie protsessom fizicheskogo vospitaniya v vuze na osnove pedagogicheskogo monitoringa sostoyaniya fizicheskoy podgotovlennosti studentov [Management of the process of physical education in the university on the basis of pedagogical monitoring of the state of physical fitness of students]. *Problemyi sovremennoho pedagogicheskogo obrazovaniya*, 54, P. 113-119 [in Russian].
9. Olhovskaya E.B. (2016). Optimizatsiya psihofizicheskogo zdorovya studentov sredstvami fizkulturno-sportivnoy deyatelnosti [Optimization of psychophysical health of students by means of physical culture and sports activities]. *Sovremennyye nauchnyie issledovaniya i razrabotki*, 6 (6), P. 409-411 [in Russian].
10. Prykhodko P.Iu. (2018). Suchasni tendentsii v systemi fizychnoho vykhovannia zdobuvachiv vyshchoi osvity ta yikh vplyv na stan zdorovia [Current trends in the system of physical education for higher education and their impact on health]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova*, 11 (105), P. 118-125 [in Ukrainian].
11. Smoliakova I., Zazimko N., Modnov D., Dronova I. (2020). Rol fizychnoho vykhovannia ta sportu u vyshchomu zakladi osvity v pidtrymtsi zdorovia ta zdorovoho sposobu zhyttia v suchasnykh umovakh [The role of physical education and sports in higher education in maintaining health and a healthy lifestyle in modern conditions]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 31, P. 164-169 [in Ukrainian].
12. Sohokon O. (2019). Formuvannia zdoroviazberezhivalnoi kompetentnosti studentiv suchasnoho zakladu osvity [Formation of health-preserving competence of students of a modern educational institution]. *Zbirnyk naukovykh prats*, 27, P. 115-120 [in Ukrainian].
13. Futorny S.M. (2015). Teoretyko-metodychni osnovy innovatsiinykh tekhnolohii formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia studentiv v protsesi fizychnoho vykhovannia [Theoretical and methodical bases of innovative technologies of formation of a healthy way of life of students in the course of physical training]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia doktora nauk z fiz. vykh. ta sportu. Spetsialnist – 24.00.02 “Fizychna kultura, fizychno vykhovannia riznykh verstv naselennia”. Natsionalnyi universytet fizychnoho vykhovannia i sportu Ukrainy. Kyiv. 43 s. [in Ukrainian].
14. Holodov Zh.K., Kuznetsov V.S. (2005). *Praktikum po teorii i metodike fizicheskogo vospitaniya i sporta* [Workshop on the theory and methods of physical education and sports]. 2-e izd. Moskva: Izdatelskiy tsentr “Akademiya” [in Russian].
15. Iadviha Yu.P. (2011). Fizychno vykhovannia studentiv vyshchoho navchalnoho zakladu ekonomichnoho profilu v period transformatsii vyshchoi osvity Ukrainy v yevropeiskiy prostir [Physical education of students of a higher educational institution of economic profile in the period of transformation of higher education of Ukraine into the European space]: avtoref. dys. ... kand. nauk z fizychnoho vykhovannia ta sportu. Spetsialnist – 24.00.02. “Fizychna kultura, fizychno vykhovannia riznykh verstv naselennia”. Kyiv : B.v., 20 s. [in Ukrainian].

Pishak O. V., Romaniv L. V., Polishchuk N. M. Current trends in physical education, sport and human health in the national education system

The article highlights the essence of the concepts of "health", "physical education", "professional and applied physical training", "physical culture and sports activities". The main components of health are identified: physical, mental and social. A set of factors that affect human health: lifestyle, genetics, environment, climatic conditions, health. Statistics on the incidence of children (functional disorders of various body systems – 50 %, functional disorders of the cardiovascular system – 26.6 %, neuropsychiatric disorders – 33 %, diseases of the digestive system – 7 %, diseases of the endocrine system – 10,2 %) and student youth (40 % have signs of various chronic diseases, mainly neuropsychiatric, cardiovascular, respiratory, 25 % have decreased visual acuity; among the diseases that lead to temporary disability, in the first place are ARI and influenza, from I to IV course the number of students with diseases of the nervous system increases by 4–6 times). It is pointed out that the main reasons for this situation are insufficient physical activity throughout the period of study in educational institutions. This, in turn, is due to the imperfection of the current state programs on physical culture and the low level of culture of a healthy lifestyle of all subjects of education. The purpose and tasks of physical education in the university are indicated. It is noted that one of the important social functions of physical education in the process of students' education is the function associated with ensuring their educational and labor activity and high professional efficiency after graduation. The functions of physical education and sports are singled out. Emphasis is placed on the fact that physical culture and sports nurture in students a natural need to organize a healthy lifestyle – one of the parameters of a holistic harmonious human existence. The

task of the department of physical culture in the aspect of development of mass student sports is formed. The rules which should be followed by occupations of physical culture and improving and sports activity are considered. It is determined that one of the priority directions in the development of higher education in the field of physical culture in the context of improvement is the humanization of its content. Measures have been developed to form an effective system of physical education, sports and health for student youth.

Key words: education, physical culture, physical education, physical culture and sports activities, sports, health.

UDC 378.147

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.79.2.12>

Polishchuk G. V.

THEORETICAL DEVELOPMENT AND PRACTICAL SIGNIFICANCE OF “BULLYING” CONFLICT RESOLUTION CASE FOR FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS

The article proposes a theoretical basis for situated learning or case-study, which is becoming widespread in pedagogy with subsequent practical implementation in the educational process at the present stage of science and society development. It is determined that the use of case study allows the projection of teaching activities with its subsequent reproduction in the student's activities; algorithmization of the educational process; acquisition of optimal results regardless of the individual characteristics of teachers and students. The article proposes the interpretation of case study as modern pedagogical technology of its participants' interaction during the analysis and solution of a wide range of situational problems in various fields of knowledge. It is proved that case study develops analytical, communicative and organizational skills of future foreign language teachers. The main characteristics of the case are clarified. The algorithm of case work consisting of five stages is defined. “Bullying” conflict case is developed, aimed at analyzing and discussing the problems of overcoming and preventing bullying as a worldwide problem that can create negative lifelong consequences. It is also tested that the case has a significant impact on students' professionalization, interest formation and positive motivation. The case conclusion in both the Ukrainian and foreign languages is substantiated, which contributes to the training of communication skills in a foreign language in the field of professional activity, detection of speech independence, practical implementation of communication skills, etc. It is proved that professional problem cases, namely those related to the prevention and overcoming of such negative social and psychological-pedagogical phenomena as bullying, will allow organizing coordinated work of school, teachers and family to create psychological comfort for bullying victims to gain a positive experience of support and trust, as well as significantly reduce the level of aggression and promote the formation of tolerance, empathy in students to implement secondary prevention of bullying.

Key words: case study, algorithm, problem case, bullying, bullying prevention, consequences.

(статтю подано мовою оригіналу)

The contemporary stage of the development of pedagogical science is characterized by the keen interest of the scholars to the technological approach to the process of organization of learning activities in high educational establishments which means effective transference of educational process to the new optimal level of high results and intensity. Intellectual discourse as for the essence of the notion “innovative pedagogical technology” (in this paper we use the definition of “innovative pedagogical technology” given by L. Sushentseva as well-disposed system of procedures, actions, operations allowing to reach predicted and diagnostically foretell results in constantly changing conditions of educational process [10, p. 67]) in the XXI century proves intense interest in this phenomenon as it allows the projection of teaching activities with its subsequent reproduction in the student's activities; algorithmization of the educational process; acquisition of optimal results regardless of the individual characteristics of teachers and students.

Among contemporary innovative technologies case study has special significance in professional training of future foreign language teachers as is proved by its historical development and time approbation being widely used in different spheres of knowledge nowadays. For instance, case study has been in the focus of many research studies: K. Bagriy [1], I. Osadchenko [7], Ju. Surmin [9]; case study in the process of teaching foreign languages is drawn attention to by O. Belkina [2]; M. Kuimova, D. Evdokimov, K. Fedorov [5], Y. Laptinova [6], L. Pet'ko [12] and others. Thus, the overview of existing approaches to case study showed that is regarded in pedagogy as method, technology with pedagogical case as the didactic/teaching unit; the resolution of the case allows to create conventional model of professional activity [9, p. 19–20; 7, p. 13; 6, p. 102], so the article proposes the interpretation of case study as modern pedagogical technology of its participants' interaction during the analysis and solution of a wide range of situational problems in various fields of knowledge.

The aim of the article. Case study includes different forms and methods of the analysis and solution of a wide range of situational problems gaining special relevance in professional training of students in high educational